

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XX. Lucius III. (a) Strigon Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

Apostolica tur de decimis à laicis detentis : & asserit Innocentius III. quod laici eas detinentes sunt monendi, ut propriis Ecclesiis eas restituant ; & si forte induci nequiverint, & maluerint ex diocesani Episcopi consensu eas in aliam Ecclesiam transferre, translationem esse admittendam ; & in calce textus concludit Innocentius, hoc procedere in decimis in feudum perpetuò datis. Ex quo textu expressè deducitur, laicos decimas injustè detinentes, cum consensu Episcopi posse eas in alium transferre, contra huculque tradita. Deinde deducitur, etiam ratione feudi laicos injustè decimas detinere. Agnoverunt priorem difficultatem Azor *rom. 1. instit. lib. 7. cap. 36. Suarez dict. lib. 1. de decimis, cap. 26. Balboa in dict. cap. causam, num. 26. Lemaitre de decimis, dict. cap. 10.* Quibus omnis dicendum est, in eo textu laicos decimas injustè detinuisse, quia ut supra dixi, Episcopi nunquam poterunt laicis decimas infeudare ; & ita eos moneri, ut decimas propriis Ecclesiis restituant ; & quia propter scandalum cogi non poterant, eas redderent, si maluissent alteri Ecclesie, quam propriam restituere, cum consensu Episcopi talis translatio permitatur, quia rectius ab Ecclesia, et si non propria, decimæ possidentur, quam à lai-

cis : & ita concessum est ad majora mala vitanda, damnaque Ecclesie illata reparanda ; nam licet decimæ à laicis injustè detentæ restitui deberent illi Ecclesie, cujus fuerant ; si tamen hanc restitutionem laici facere noluerint, æquius est mutari decimas ab una Ecclesia in aliam, quam à laicis retineri : quod etiam docetur in *cap. decimas 16. quæst. 7.* Nec ideo textus ille injustitiam aliquam continet, sed piam bonorum Ecclesie dispensationem concedit, ut vitium injustitiæ subtrahat, etiam si restitutio fiat aliter quam de juris rigore fieri deberet. Quod & eo exemplo firmari valet ; nam qui tenetur alicui centum restituere, si à creditore obtineat facultatem illa dandi pauperibus, sufficienter restituit. Sic ergo licet decimæ injustè à laicis detentæ, propriæ Ecclesie restitui deberent, universalis tamen Ecclesia, quæ est veluti principalis creditor, potuit permittere, ut alteri Ecclesie restituantur : debet tamen Episcopi accedere assensus ; juxta Synodum Melphitanam sub Urbano II. anno 1090. ibi : *Nullus laicus decimas suas, aut Ecclesiam, aut quicquid ecclesiasticis juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessionem Pontificis monasteriis, aut canonicis offerre præsumat.* Alia dabimus in ejus textus commentario.

CAPUT XX.

Lucius III. (a) Strigon Episcopo.

AD Apostolicæ Sedis regimen, licet immeriti, dignatione divinâ vocati, omnibus sumus Ecclesie filii debitores, & proficiendæ modo respondere cogimur consultationibus singulorum. Intelleximus autem ex literis tuis, quod quædam (b) consuetudo in Ungaria inolevit, ut multitudo populi plerumque de parochia unius Episcopi in diocesim alterius transferatur ; in qua licet per multa tempora moram habuerit, uterquetamen Episcoporum, tam is, cujus parochia relinquatur, quam is, cujus parochiani sunt facti, decimationem requirit : unde & invidia, & contentiones oriuntur. Ideoque nos tua duxit fraternitas consulendos, cui potius decimæ sint reddendæ. Noveris igitur, quod si de artificio, vel negotiatione aliqua, & agricultura, quam infra terminos parochiæ, in qua moratur, exercet, vel aliis hujusmodi decimæ solvantur, æquum est ut illi Ecclesie reddantur, in quæ ille, qui reddit, per totum anni circulum audit divina, & Ecclesiastica percipit Sacramenta : Apostolus enim dicit : Si vobis seminavimus spiritualia, &c Super decimis verò messium, vel fructibus arborum, si coluerint in alia parochia, quam in ea, in qua habitant, quoniam à diversis diversa consuetudo tenetur, certum aliquod non duximus respondendum. Tu verò eligas in hoc casu, ex quo vel nullum, vel minus noveris scandalum generari.

NOTÆ

1. (a) *Strigon.*] Italegitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 29. & post Concil. Lateran. pag. 50. cap. 39. de Strigoniensi Ungariæ Metropolitani nonnulla adduxi in cap. penult. de Posul. Prælar. & commentarium hujus textus dedi in cap. cum sint homines.
2. (b) *Consuetudo.*] Quæ totum facit in hac decimarum materia. Ut autem agnoscamus ejus vim, & auctoritatem quoad decimas, & earum præstationem, sciendum est, Joannem Andream, & Innocentium in c. in aliquibus, hoc tit. asseruisse decimarum obligationem à jure divino provenire, ideoque consuetudine mutari non posse. Quæ

sententiâ omisâ, alii existimant, dismen esse constituendum inter decimas prædiales, & personales, ita ut prædiales consuetudine tolli non possint, secus verò personales : ita Hostiensis in cap. in aliquibus, hoc tit. Turrecræ in cap. revertimini 16. quæst. 1. artic. 7. num. 12. & alii relati à Balboa de præscript. 5. p. princip. q. 7. qui accipiunt illa verba textus in dict. cap. in aliquibus : *Quæ debentur ex lege divina.* & loci consuetudine probata ; ita, ut priora verba referantur ad decimas prædiales, posteriora verò ad personales. Quæ sententiâ sustineri non potest duplici ratione. Prima, quia decimæ prædiales quoad quotam solo jure positivo debentur, ut dicitur infra in cap. in aliquibus : igitur sicut lege positiva

positiva mutari potest quota decimarum prædialium, poterit etiam tolli consuetudine, cum non minore auctoritate habeat consuetudo, quam lex positiva, *l. de quibus, ff. de legibus, l. 2. c. que sit longa*. Secunda deducta ex universali Ecclesie praxi, juxta quam consuetudo non solvendi decimas prædiales, vel eandem partem, observatur. Quibus sententiis omissis dicendum est, decimas personales, quæ omnino à jure positivo originem ducunt, posse in totum consuetudine tolli, Covar. *diñ. cap. 17. num. 8. Suarez diñ. lib. de decim. cap. 12. Moneta eod. tract. diñ. cap. 5. quæst. 4.* & etiam per eam introduci posse, ut decimæ uni Ecclesie debite, solvantur alii, *diñ. cap. cum sint homines Fagundez in 5. præcep. Eccles. lib. 3. cap. 1. num. 4. Castillo de tertis cap. 2. num. 5.* Facilius etiam per consuetudinem mutantur circumstantiæ loci, temporis, & mensuræ, ut post Suarium & Rebuffum docent Hunnius in *Encyclop. tract. de decim. cap. 8. in fine*, Felicianus Vega in *cap. clerici, num. 43. de iudic. Manrique de different. quæst. 151.* Circa præstationem verò decimarum prædialium non ita constat apud Interpretes. Consuetudinem circa eam non admitti docuerunt Duarenus de *saer. Eccles. ministr. lib. 7. cap. 1. Rebuffus de decimis quæst. 13.* & alii apud Hunnius *diñ. capite 8.* Contrarium tenebant Moneta *diñ. cap. 5. quæst. 4.* Covar. *diñ. cap. 17. num. 8. Gutierrez libro 2. canonic. 21.* alii quos referunt, & sequuntur Barbofa de *offic. Parochi, cap. 18. §. 3. num. 64.* Valenzuela *consil. 114. & 147.* Sed illis omissis dicendum est, consuetudine induci non posse, ut decimæ, tam prædiales, quam personales, omnino non solvantur, cum talis consuetudo repugnet juri divino, & sit irrationabilis; consuetudine tamen legitime præscripta effici posse, laici eximantur à solutione decimarum, ubi decimæ necessariæ non sunt ad sustentationem ministrorum Ecclesie, vel ut minor portio quam decima solvatur. Valenzuela *consil. 103. & 144.* & si circa solutionem sit difformitas, minorem partem deberi resolvit Marinus *lib. 1. resol. cap. 81.* ita ut ex quibusdam fructibus dumtaxat decimæ præstentur, quia aliunde manet congrua sustentatio parochi: hæc tamen consuetudo debet legitime præscribi. Et ut cognoscamus, quando consuetudine, quando præscriptione hæc exemptio competat, exponendum est, in quo differat præscriptio à consuetudine; quod valde necessarium est, quia diversa adminicula in una, ac in altera desiderantur; & quidem varias inter præscriptionem, & consuetudinem differentias agnoverunt, antiquiores, quos referunt Balbus *1. p. quæst. 10.* Molina *lib. 2. de primog. cap. 6. num. 10.* Cuyar. in *regula Possessor, 2. p. §. 3. num. 3.* Gutierrez *libro 2. canonic. capite 21. numero 68.* Menchaca *contro. capite 83. numero 23.* Parladorus *different. 39.* Suarez *diñ. libro 1. de decim. cap. 13. & de legibus lib. 7. cap. 1. num. 10.* Salas *eod. tract. quæst. 77. tract. 14. sect. 1. num. 6.* Matienzo in *l. 1. tit. 7. lib. 5. recopil. glos. 6. num. 1.* Nec mirum, si tot articulo in hoc torqueantur Interpretes, cum sæpe una pro alia usurpetur, & consuetudo quemadmodum præscriptio in usu consistat; sicque consuetudo præscripta dicitur in *cap. final. de consuet. ex quorum Doctorum placitis primò constituo, quoties privatus ex longo temporis usu jus aliquod acquirit, præscriptionem*

esse, non consuetudinem: idemque erit, si jus universitati competat, in quo omnes consentiunt; quia consuetudo est lex non scripta: lex autem non potest à privato induci, sed vel à Principe, si scripta est, vel à populo, si consuetudinaria, *l. de quibus, ff. de legibus.* Secundò erit etiam præscriptio, si universitas contra privatum aliquid acquirat, quia non potest dici consuetudo, vel lex, quæ generalis non est, & omnes æqualiter obligat. Ergo non erit consuetudo, quæ privato jus admittit: & hæc conclusio est contra Panormitanum in *d. cap. final. num. 20.* qui docet consuetudinem esse quoties jus universitati acquiritur, sine illud trahatur ex publico, sive ex privato, per textum in *l. venditor 13. §. si constat, communia prædior. quem sequuntur Balbus, & Gutierrez ubi supra;* sed malè, ut credo; quia quemadmodum consuetudo exigit universitatem ex parte inducentis, ita etiam respectu ejus, contra quem inducitur; quia lex omnes æquè tenet, nec in damnum privati instituitur, *cap. erit autem, 4. diñ.* & ideo quo casu universitas jus admittit privato, præscriptionem esse rectè docent Covar. *diñ. num. 2.* Parladorus *num. 3.* Matienzo *num. 4.* Salas *num. 7.* Suarez *diñ. cap. 1. num. 11.* Nec obstat textus in *§. si constat;* quia responderet primò, consuetudinem ibi generalem fuisse in favorem populi pro omnibus lapidicinis intra sua territoria, aut terminos constitutis, non verò pro lapidicinis privati fundi. Secundò respondeo, per eam consuetudinem non admitti jus privato; quia non fuit inductum, ut gratis liceret lapides cedere, sed oblata eorum estimatione, in quo jus privati non læditur. Tertio responderi potest, consuetudinem ibi pro præscriptione accipi, quod frequens est; sed prima solutio verior est. Tertio si universitas contra universitatem acquirit, majus dubium est, an sit consuetudo, vel præscriptio? Et communiter creditur consuetudo, ex Abbate, Balbo, & aliis supra citatis. Sed contrarium verius credo ex nuper adductis, quia consuetudo solum continet legem, per quam jus inducitur, non verò admittitur alii, quod suum est; id enim præscriptione efficitur: & ita dicitur consuetudo, per quam jus acquiritur uni, sed alii non aufertur, ut notant Balbus supra, *num. 4.* Matienzo *num. 3.* Propriè igitur consuetudo tendit ad derogationem legis communis sine respectu ad alium; præscriptio verò ad acquisitionem juris alii competentis. Unde si collegium adversus privatum, vel adversus aliud collegium acquirat, non erit consuetudo, sed præscriptio; quia collegia leges ferre non possunt: & per consequens nec consuetudinem, quæ vicem habeat legis, inducere, ut notat Abbas *diñ. num. 20.* Idemque erit dicendum de quibuscunque aliis communitatibus, quia solus populus potest veram consuetudinem inducere, *l. de quibus, ff. de legibus:* docet Suarez *diñ. lib. 7. cap. 3. num. 8. & 10.* Ex quibus apparet, quam difficile sit, consuetudinem à præscriptione distinguere in hac materia decimarum; cum enim jure communi definitum sit, quibus decimæ debeantur, quomodoque solvendæ sint, & quo loco præstandæ, semper ac aliquid per consuetudinem detrahatur juri communi in præjudicium eorum, quibus jus commune favet, ex proximè adductis præscriptio dici debet, non consuetudo; cum uni tribuat, & alii

alii adimat : quod plerisque iuribus adversatur, in quibus observari iubetur consuetudo in solutione decimarum, in cap. cum sint. cap. in aliquibus, §. final. hoc rit. in præfenti, & alibi sæpe. Unde dicendum puto, consuetudinem in decimis tunc induci, cum universitas capax eam inducendi per tempus à lege diffinitum, & cum cæteris administrandis, hoc, vel illo modo decimasolvere consuevit, licet ex tali modo decimandi præiudicium aliis inferatur. Probatur quia consuetudinis substantia consistit in generali derogatione legis: sed si hæc lex huic, vel illi, vel certo hominum generi favorabilis sit, & ideo si generaliter in populo fuerit usitatum aliquid in materia decimarum, quod æquè ab omnibus observetur, erit dicenda consuetudo, quia illud principaliter agitur, ut iuri communi derogetur; damnum autem, quod huic, vel illi privato inferitur, in consideratione non est, quia secundariò, & non principaliter intenditur in consuetudinis inductione. Ergò cum jus decimarum per consuetudinem immutatur, ea intervenire debent, quæ ad inducendam consuetudinem desiderantur, ut scilicet rationabilis sit, & iusta, non divino, aut naturali iuri contraria, sed illud inducens, quod lege præcipi posset, ut post alios rectè explicant Lessius de iustitia lib. 2. cap. 6. num. 55. Salas eodem tract. disputat 19. sect. 5. Suarez dict. lib. 7. de legibus, cap. 6. Item ut sit per tempus diuturnum observata, & legitime præscripta. Quantum autem temporis requiratur iure communi, non est diffinitum, licet iure Regio decem, vel viginti anni requirantur, ut consuetudo legem civilem abroget, l. 5. titul. 2. part. 1. communiter tamen docetur, consuetudinem contra jus civile decennio præscribi, quia eo iure exigitur consuetudo longæva, l. 1. 2. §. 3. C. que sit longa consuetudo: longum autem tempus censetur decem annorum, ex titulo Codicis de præscrip. long. temp. Quod si consuetudo sit præter jus canonicum, decem anni sufficiunt; si autem contra illud, quadraginta desiderantur, quia adversus ecclesiasticas res, aut

personas non præscribitur minori spatio, quam quadraginta annorum, ut docetur in dict. l. de quibus, Jason. num. 44. & 45. Abbas in dict. cap. final. de consuet. num. 11. Covar. lib. 1. variar. cap. 17. num. 8. Gutierrez lib. 2. canonic. cap. 21. num. 58. Suarez de legibus dict. lib. 7. cap. 15. num. 2. Salas eodem tract. disput. 19. sect. 4. Parladorius different. 39. à num. 8. Salazar de usu & consuet. cap. 5. num. 1. ex quibus constat, hanc esse communem doctrinam, & ex Lessio dict. num. 45. Ultra hæc duo requisita illud etiam desideratur, ut ab iis consuetudo inducatur, qui facultatem habent eam inducendi per actum frequentiam, quæ ex adductis in tit. de consuetudine petenda sunt: bona autem fides, seu titulus, non exigitur in consuetudine, sed solum in præscriptione; quia horum loco subrogantur diuturnus populi usus, & scientia Principis, saltem præsumpta, ut post alios notat Balbus dict. quest. 10. num. 7. Covar. dict. vers. 10. Salas dict. disput. 19. sect. 5. Suarez, dict. lib. 7. cap. 1. n. final. & dict. lib. 1. cap. 13. à num. 7. Sarladorius supra. num. 4. D. Secundum hæc dicendum est, quod si dubitetur cui Ecclesiæ decimæ debeantur, v. g. quia non constat in cuius territorio prædium situm sit, standum erit consuetudini decennali, quæ in hoc casu sufficit, cum sit præter jus: & ita intelligenda sunt tradita à Covar. dict. num. 8. vers. 4. non bene, ut videtur, percepta à Gutierrez dict. num. 58. ut notat Suarez dict. lib. 1. cap. 22. num. 8. Si verò certum sit, cui Ecclesiæ decimæ debeantur iure communi, non aliter ei per consuetudinem auferri poterunt, quam si quadraginta annis præscripta sit. Ex quo falsissimum est quod tradit Abbas dict. capite cum sint, num. 6. Gloss. 3. decimas prædialia adimi posse Ecclesiæ, in qua sita sunt prædia per consuetudinem decennalem; quia, inquit, est præter jus; sed fallitur, cum certo iure diffinitum sit, ei Ecclesiæ hæc decimas deberi, & ideo Abbatem cum ratione reprehendit Suarez d. c. 11. à n. 2.

CAPUT XXI.

(a) Cœlestinus III.

EX parte dilectorum filiorum nostrorum Canonicorum Ecclesiæ tuæ nobis est querela proposita, quod quidam agricultores, cum simul, vel diversis annis temporibus in eodem agro, vel orto diversa semina sparserint, non nisi de unius illorum seminum fructibus decimas illi persolvunt: qui etiam decimas de agrorum proventibus non curant exsolvere, nisi quibusdam deductis expensis, quas faciunt pro illis ad horreum, vel ad aream deportandis. Quia igitur per hoc Canonicis ipsis & Ecclesiæ Dei non modica irrogatur injuria, cum Levitis absque expensis decimas sit inunctum impendi: m. quatinus inquisita diligentius veritate, si rem taliter noveris se habere, agricultores illos, ut de omnibus dictorum prædiorum fructibus, nullis subtractis expensis, sed integras potius decimas, & absque diminutione persolvant, per censuram Ecclesiasticam omni cont. & ap. cess. compellas, & auctoritate nostrâ districtè inhibeas, ne talia de cætero aliquà cupiditate, seu præsumptione attentent,

NOTÆ